

Захарова К. Ф. Эффективность антимонопольного регулирования картеля в контексте обеспечения экономической безопасности государства.

В статье исследована экономическую природу картеля. Определена специфика антимонопольного регулирования картельных сговоров. Рассмотрен комплекс мероприятий по повышению эффективности антимонопольного регулирования в экономике Украины в контексте обеспечения экономической безопасности.

Ключевые слова: экономическая безопасность, картель, рыночное доминирование, антимонопольное регулирование.

Zakharova K. F. The effectiveness of antitrust cartel in the context of ensuring the economic security of the state.

The article examined the economic nature of the cartel. The article defines the specific antitrust cartel. Considered a range of measures to improve the effectiveness of anti-monopoly regulation of the economy of Ukraine in the context of economic security.

Keywords: the economic security, cartel, market dominance, anti-monopoly regulation.

УДК 378:331.526(477)

*Качан Г. М.
ДВНЗ “Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана”*

ВПЛИВ ВТОРИННОЇ ЗАЙНЯТОСТІ НА ПРОФЕСІЙНУ ОСВІТУ СТУДЕНТІВ

Стаття спрямована на вивчення структури вторинної зайнятості студентів і з'ясування її значення для їх професійного самовизначення, мотивацію і адаптацію у працевлаштуванні.

Ключові слова: вторинна зайнятість, професійне самовизначення, вища професійна освіта, мотивація праці.

Вторинна зайнятість студентів розглядається як феномен, що має складну структуру і неоднозначно впливає на професійну освіту студентів. Роль вторинної зайнятості істотно розрізняється для різних груп, і можна вказати, принаймні, на три її різних прояви. У першому з них вторинна зайнятість практично ніякого відношення до професійного самовизначення не має: це тимчасова підробіток студентів, що виконують малокваліфіковану роботу. Дві інших функції вторинної зайнятості пов'язані з професійним самовизначенням і багато в чому визначають його різні шляхи. На першому з них вторинна зайнятість допомагає студенту придбати досвід роботи з одержуваної спеціальності і в якихось випадках навіть визначитися з підприємством для роботи після закінчення ВУЗу. І у своїй третій функції вторинна зайнятість допомагає студенту визначитися з професією, яка не збігається з одержуваною у ВУЗі спеціальністю, і тим самим задає йому новий шлях професійного розвитку.

Вивчення вторинної зайнятості неодноразово зверталися й звертаються економісти як у минулому, так і нині. Соціально-економічна сутність вторинної зайнятості на прикладі понаднормових робіт була розкрита К. Марксом при аналізі капіталістичного способу виробництва. Пізніше в економічній літературі вторинна зайнятість розглядалася як форма прояву підвищеної трудової активності і в такому

ракурсі ввійшла у праці А. Маршалла, А. Ландрі та інших. Сучасне вивчення різних форм вторинної зайнятості в країнах ринкової економіки входить у систему досліджень гнучкості ринку праці (флексибілізації), що відбивається в теорії збільшення гнучкості праці з розвитком науково-технічного прогресу.

Вторинну зайнятість прийнято розглядати як адаптивну трудову поведінку населення в умовах економічної кризи. Найчастіше вона розглядається в аспекті зайнятості населення в неформальному секторі економіки. Необхідно особливо відзначити праці В. М. Абрамова, Д. П. Богині, С. І. Бандура, І. К. Бондар, О. В. Криштановської, І. Л. Петрової, І. П. Попової, Е. М. Лібанової, В. В. Онікієнка, Д. Л. Несіпелова, Н. В. Скрипника, М. В. Шаленко, О. О. Яременка та інших, в яких досліджуються проблеми зайнятості в цілому, її види та форми, регіональні й галузеві аспекти тощо.

Метою статті є визначення суті вторинної зайнятості як економічної категорії, вивчення вторинної зайнятості студентської молоді, її вплив на соціалізацію, мотивацію і адаптацію у працевлаштуванні молоді.

Основні результати дослідження. Нині поширеною є вторинна зайнятість, тобто робота більш як на одному місці. Все більшого поширення в світі вона набуває серед молоді. Така форма реалізації трудової активності забезпечує можливість більших заробітків, підвищує шанси збереження роботи навіть в умовах скорочення обсягів виробництва, нарешті, дозволяє здійснювати пошук ліпшої роботи без втрати статусу зайнятості. В умовах відносно короткого робочого тижня (особливо, коли на одному робочому місці скорочений режим) вторинна зайнятість не обов'язково призводить до перевантаження. В Україні основна частина сектору вторинної зайнятості є незареєстрованою. Відповідно реальна частка цього сектору в національному ринку праці (за ознакою і пропозиції робочої сили, і попиту на неї, і зайнятості) є вищою, ніж це віддзеркалює офіційна статистика.

У статтях, присвячених вивченню даного феномена, більшою мірою відображені позитивні сторони вторинної зайнятості. Відзначається те, що робота допомагає вирішити студенту матеріальні проблеми, дозволяє отримати необхідний соціальний досвід здійснення контактів з роботодавцем і досвід роботи, що підвищує його конкурентоспроможність при працевлаштуванні після отримання диплома. В цілому портрет працюючого студента виглядає цілком привабливим: "працюючий студент – новий соціальний тип, що володіє високою трудовою мотивацією, цілком адаптований до сучасних умов розвитку ринкової економіки, активний суб'єкт трансформації нашого суспільства" [4, с. 2-3]. При подібному поданні вторинна зайнятість виявляється важливим елементом професійного становлення студентів в сучасних умовах.

Разом з тим у вторинної зайнятості є й інша сторона. Студенти, які працюють часто виконують малокваліфіковану роботу, далеку від їх спеціальності, що ніяк не сприяє їх професійному зростанню, і не завжди отримана матеріальна винагорода за роботу є для студента життєво необхідною. При цьому слід враховувати, що вторинна зайнятість все ж входить в серйозне протиріччя з навчальним процесом очної форми навчання, що передбачає регулярне відвідування студентами занять. Тому осмислення місця вторинної зайнятості в житті сучасних студентів, з'ясування її значення для їх професійного самовизначення є важливим науково-прикладним завданням.

Кожний студент, який навчається на денному відділенні, незалежно від форми власності його вузу, повинен знати, що він на весь період навчання є зайнятим громадянином. Згідно з Законом “Про зайнятість населення” (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 24, ст. 243) {Із змінами, внесеними згідно із Законом № 406-VII від 04.07.2013} “до зайнятого населення належать особи, які працюють за наймом на умовах трудового договору (контракту) або на інших умовах, передбачених законодавством, особи, які забезпечують себе роботою самостійно (у тому числі члени особистих селянських господарств), проходять військову чи альтернативну (невійськову) службу, на законних підставах працюють за кордоном та які мають доходи від такої зайнятості, а також особи, що навчаються за денною формою у загальноосвітніх, професійно-технічних та вищих навчальних закладах та поєднують навчання з роботою” (ст. 4) [1]. Тобто студентство “прирівнюється” до праці на основному місці роботи. Це означає, що студент-очник не має права на інше основне місце зайнятості, не може мати іншу (другу) трудову книжку. Такий статус надає студентові можливість працювати в вільний від навчання час тільки за сумісництвом або за контрактом.

Серйозних особливостей такої праці законом не передбачено. Тільки Кодекс законів про працю України каже, що контракт – є особливою формою трудового договору, в якому угодою сторін можуть встановлюватися строк його дії, права, обов’язки і відповідальність сторін (в тому числі матеріальна), умови матеріального забезпечення й організації праці, умови розірвання договору, в тому числі достроково (ст. 21). Також закріплено обов’язковість укладання контракту тільки в письмовій формі (ст. 24) [2].

Роль вторинної зайнятості у професійному становленні студентів вивчалася в рамках дослідження Державного інституту сімейної та молодіжної політики “Вторинна зайнятість студентської молоді м. Києва”.

Українські студенти, які навчаються в Києві, віддають перевагу такому підробітку, як розповсюдження рекламних листівок, робота кур’єром, продавцем і вантажником. Щодо середньої заробітної плати, яку отримують столичні студенти, то вона становить близько 2,5 тис. грн. на місяць.

Зайнятість студентів зростає від 21% працюючих на 1 курсі (з них 8% постійно і 19% – періодично) до 85% на п’ятому (відповідно 45% і 24%) [5].

До пошуку роботи студентів більшою мірою підштовхує бажання мати свої власні гроші і необхідність матеріальної підтримки батьків, а так само робота дозволяє встановлювати контакти та налагоджувати зв’язки, які можуть стати в нагоді в майбутньому. Більшість підробляє під час канікул. Вони працюють продавцями, кур’єрами, офіціантами, адміністраторами, розповсюджувачами. Цей список можна продовжити, тому що існує цілий список причин, які є важливими у вирішенні питання поєднання роботи і навчання. Серед цих причин найбільш важливими є: бажання мати власні гроші; необхідність заробляти на життя, бажання поліпшити матеріальне становище своєї родини, робота, як спосіб отримання незалежності від батьків; необхідність платити за навчання.

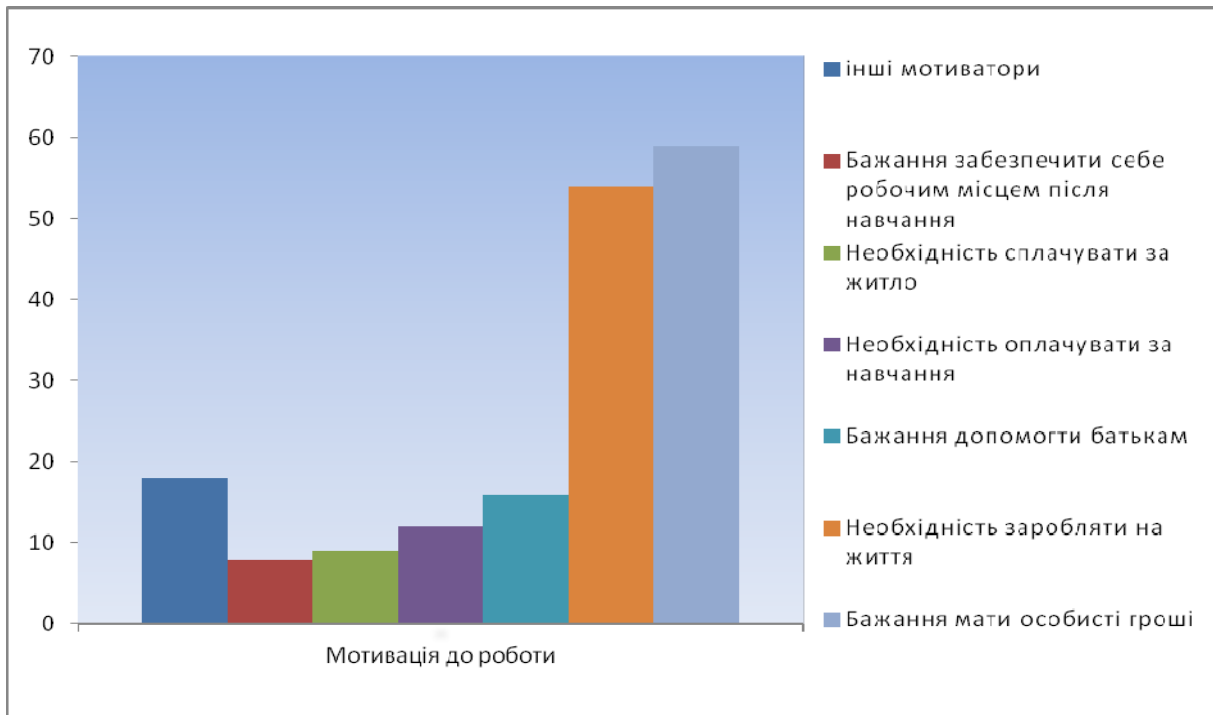

Рис. 1. Мотивація до роботи

В самому процесі працевлаштування студентів домінують батьки, родичі, дорослі знайомі, друзі, причому останні частіше від інших допомагають знайти роботу. Очевидно, вже працюючі студенти допомагають працевлаштуватися своїм однокурсникам туди, де працюють самі (рис. 2).

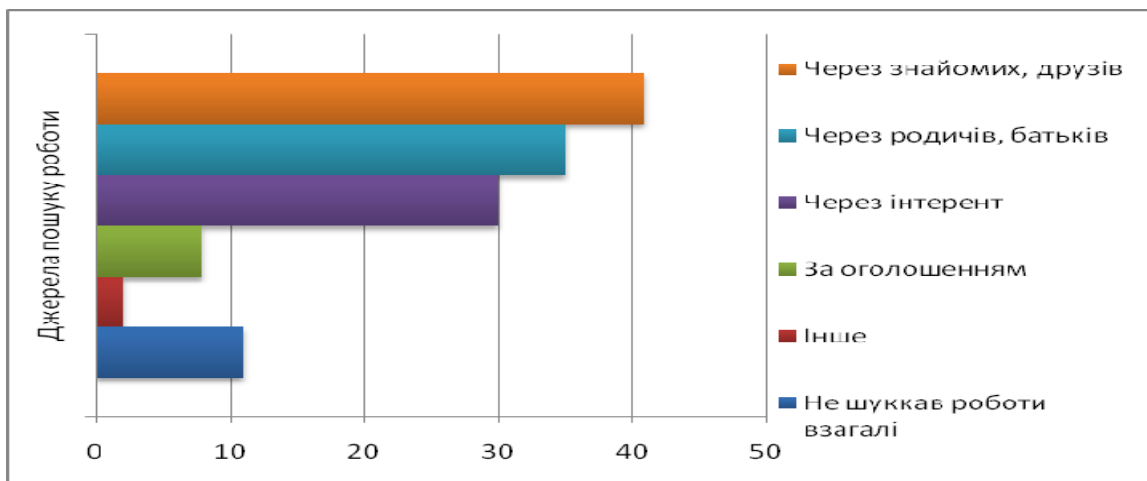

Рис. 2. Основні джерела пошуку роботи

У цілому в 47% працюючих студентів профіль роботи не збігаються з одержуваною у ВНЗ фахом. У той самий час 17% студентів працюють по спеціальності (рис. 3).

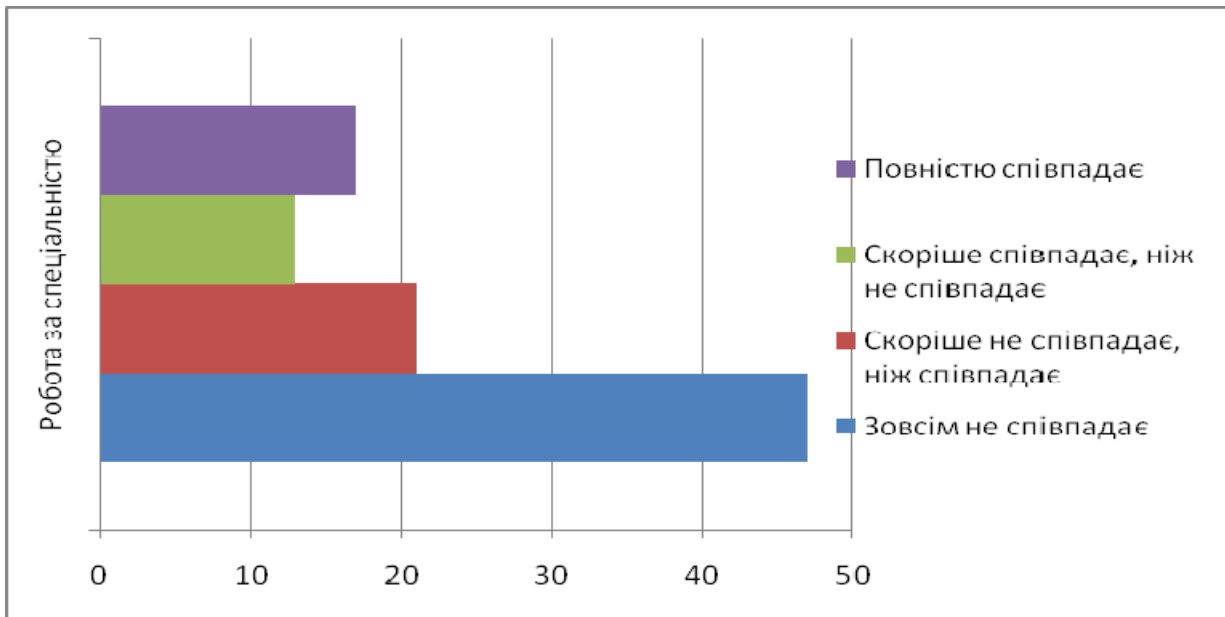

Рис. 3. Робота за спеціальністю

Студентська вторинна зайнятість у такому вигляді, у якому вона є нині, несе негативний вплив у навчальний процес. У зв'язку з цим у студентів виникає чимало проблем. Основну з них – нестача вільного для нормального поєднання навчання та роботи (39%), переважна (31%), проблема з роботодавцями (8%) [5]. Негативних наслідків даних явищ чимало. У тому числі – невиконання завдань, недолік спілкування з одногрупниками, зниження успішності, неучасть в групових заходах.

У соціальній позиції студента останнім часом сталися суттєві зміни: він став критичним, активним, прагне раціонально використовувати навчальний час, зусилля, матеріальні ресурси. Студент припускає, що він може висловити своє незадоволення кваліфікацією викладача; при цьому втрачається та стабільність, яка ґрунтувалася на взаєминах старшого і молодшого, досвідченого і недосвідченого. Студент не довіряє красивим словам, він хоче відчувати повагу до себе, шанобливе ставлення до його особистості, визнання права бути вислуханим, права на самовираження, визнання його потреб законними. Студент вимагає від викладача самокритичності.

Оскільки студенти намагаються поєднувати навчання з роботою, то для них є доцільним використання індивідуального плану навчання. Більшість студентів денної форми навчання позитивно відносяться до індивідуального плану навчання, деякі студенти не знають точного визначення, але прагнуть, щоб можна було поєднувати 2 в 1, і щоб викладачі та роботодавці проявляли більшу лояльність. Декому із студентів здається, що дистанційна форма навчання була б правильною в даному випадку, коли намагаєшся поєднати навчання з працею.

Студенти відчувають підтримку і допомогу вищого керівництва. Вони вбачають допомогу зі сторони своїх одногрупників, викладачів, кураторів, деканів. У кожного допомога проявляється по своєму. Деякі з студентів може переносити задачі на пізніше, деякі викладачі спрямовують при написанні, наприклад, курсових, дипломних робіт в правильне русло, радять літературу.

Більшість вважають, що якщо є можливість поєднання навчання з працею, це є позитивним моментом, оскільки в такому випадку студенти можуть здобути досвід та

отримати додаткові кошти. Проте частина вважає, що даний фактор, тобто поєднання, є негативним, оскільки в такому випадку у студентів не має достатнього часу, ні для повноцінного навчання ні для повноцінного виконання безпосередніх обов'язків.

Також студенти вважають, що належних умов для поєднання навчання з працею в країні немає, оскільки знайти робоче місце вимагає великих часових затрат, а також не влаштовує у фінансовому плані. Також більшість працедавців не хочуть брати на роботу без досвіду роботи, що є негативним фактором, оскільки в такому випадку студентам не має де отримати цей досвід.

Ситуація поєднання навчання та праці в першу чергу залежить від фінансово-економічного становища в Україні, оскільки на даний момент дана ситуація нестабільна і вона впливає на сфери життєдіяльності. Також є студенти, які вважають важливим вирішення питання надання індивідуального плану навчання, не в залежності від того де працює студент, а саме за спеціальністю чи ні. Оскільки більшість досліджуваних не мають можливість працювати за спеціальністю.

Також виникають проблеми у студентів, що поєднують навчання із працею, в тому плані, що часто спостерігаються різкі зміни розкладу пар, що безпосередньо впливає на стабілізацію власного розкладу, оскільки плануючи один вид діяльності, змушені змінювати запланований хід діяльності.

Висновки. Підводячи підсумки, можна зробити висновок, що феномен вторинної зайнятості має досить складну структуру. У цілому вторинна зайнятість є для студентів важливим джерелом доходів, допомагаючи їм у першу чергу вирішувати матеріальні проблеми, а значення вторинної зайнятості для професійного самовизначення студентів в основному залежить від особливостей їх залучення до неї.

Ті студенти, які підготували собі місця своєї майбутньої роботи, мабуть, орієнтовані на подальше професійне вдосконалення за тією спеціальністю, за якою вони вже набули досвід (навіть якщо вона не збігається з отримуваною). У цьому випадку багато з них збираються отримувати другу вищу освіту за іншою спеціальністю. Отримана вища освіта втрачає для них свою професійну значущість і допомагає тільки їх статусному зростанню, що в цілому відповідає існуючим тенденціям зміщення акценту в професійно-освітніх орієнтаціях молоді з професії на освіту. Можна зробити висновок, що вторинна зайнятість сприяє професійному самовизначенню цих студентів в напрямку їх професійної діяльності.

Поєднання роботи з навчанням на денній формі створює протиріччя - надзвичайний дефіцит часу, який позначається або на якості учіння, або на сімейних взаємовідносинах, а у кінцевому результаті призводить до зниження інтенсивності інтелектуального та емоційного життя. Коли у студента виникає вибірковий інтерес до тієї чи іншої галузі знань і виникає бажання заглибитися саме у цю галузь, ресурси часу виявляються недостатніми.

Також протиріччя полягає у тому, що хронічно не вистачає часу на переробку постійно зростаючого потоку інформації. Знаннями ж стає тільки та інформація, що перероблена і засвоєна людиною. Отже, широта інформації часто вступає у протиріччя з глибиною її осмислення.

Отже, соціальні умови можуть прискорити чи уповільнити професійний розвиток особистості студента. Основними соціальними факторами, які впливають на цей процес, крім використання інноваційних технологій викладання й надання

консультаційної та психологічної допомоги в університеті, є: бюджет вільного часу студента, стиль життя студентських груп і їх формальних лідерів, стан навчально-матеріальної бази університету, наявність можливостей для творчої роботи і самовдосконалення, матеріально-побутові умови життя студентів. Важливою передумовою професійного розвитку особистості студента є його спрямованість, що проявляється у професійних установках і ціннісних орієнтаціях.

Використані джерела:

1. Закон України “Про зайнятість населення” (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 24, ст.243) {Із змінами, внесеними згідно із Законом № 406-VII від 04.07.2013}.
2. Кодекс законів про працю України {Зактверджується Законом № 322-VIII від 10.12.71 ВВР, 1971, додаток до № 50, ст. 375}.
3. *Кениг В. А.* Становление профессиональной идентичности у работающих студентов. – М., 2008. – С. 11-13.
4. *Неушова Є. В.* Доля випускників ВНЗ / Є. В. Неушова // Газета “От и до”. – 2010. – № 2 від 20.01. – С. 2-3.
5. <http://www.dipsm.org.ua/all/17047> - Державний інститут сімейної та молодіжної політики.

Качан А. Н. *Влияние вторичной занятости на профессиональное образование студентов.*

Статья направлена на изучение структуры вторичной занятости студентов и выяснения ее значение для их профессионального самоопределения, мотивацию и адаптацию в трудоустройстве.

Ключевые слова: *вторичная занятость, профессиональное самоопределение, высшее профессиональное образование, мотивация труда.*

Kachan H. M. *Influence of secondary employment for vocational education students.*

The article aims to explore the structure of the secondary employment of students and determine its relevance to their professional self-motivation and adaptation in employment.

Keywords: *secondary employment, professional self, higher professional education, labor motivation.*

МАКРОЕКОНОМІКА

УДК 330.34:336.27

Шевчук Ю. А.
**ДВНЗ “Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана”**

ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИЙ МЕХАНІЗМ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

У статті дана характеристика принципів, важелів та інструментів фінансово-кредитного механізму, що стимулюють інноваційний розвиток національної економіки. На основі системного аналізу діяльності інноваційних господарств автором проведена порівняльна характеристика джерел фінансування підприємств.

Ключові слова: *фінансово-кредитний механізм, податковий кредит, інвестиційна знижка, венчурний фонд, “бізнес ангел”.*